

Factsheet Opgroeien met zorg: jonge mantelzorgers (april 2010)

Jonge mantelzorgers: wie zijn het?

Onder het begrip 'jonge mantelzorgers' wordt verstaan: kinderen en jongeren tot 24 jaar die opgroeien met een zieke ouder, broer, zus, of met een zieke opa of oma die in de directe omgeving van het gezin woont en die intensieve zorg nodig heeft. Er kan sprake zijn van een lichamelijke ziekte of handicap, een psychische ziekte of verslavingsproblematiek, of van een verstandelijke beperking. Meestal gaat het om thuiswonende kinderen die fysiek samenwonen met het zieke gezinslid. Soms is er door de zorgsituatie ook sprake van (tijdelijke) uithuisplaatsing van het kind of (tijdelijke) opname van het gezinslid. De relatief hoge leeftijdsgrens van 24 jaar wordt gehanteerd omdat problemen juist ook kunnen ontstaan in de overgang naar zelfstandigheid.

Zorgen voor, zorgen over en zorg tekort

Jonge mantelzorgers:

- * zorgen voor hun naaste door praktische of emotionele steun te geven;
- * en/of maken zich zorgen over de zorgsituatie;
- * en/of komen daardoor zelf zorg tekort.

Verborgene zorgen

Er is ook vaak sprake van verborgene zorgen: de kinderen en jongeren laten hun eigen zorgen en klachten niet duidelijk merken. Ze willen hun ouders niet met nog meer problemen opzadelen. Ze vragen geen hulp en/of weten niet waar ze terecht kunnen.

Rolomkering

Bij jonge mantelzorgers is regelmatig sprake van parentificatie, ook wel rolomkering (door de generatielijnen heen) genoemd. Ze vervullen ouderlijke functies ten opzichte van hun ouders. Het gaat daarbij om méér dan het overnemen van ouderlijke taken, zoals het huishouden of zorg voor een broertje of zusje. De ouders zijn afhankelijk van hun kinderen en de kinderen zijn dienstbaar aan hun ouders. (Bron: *Parentificatie: wie brengt wie groot*, A. van der Pas en E. de Ruiter)

Zelf zorg nodig

Jeugdigen die opgroeien met ziekte en zorg in de thuissituatie hebben evident meer opgroei- en opvoedproblemen en meer lichamelijke en emotionele klachten als gevolg van overbelasting en chronische stress door de situatie thuis. Opgroeien met ziekte en zorg kan beschouwd worden als risicofactor, jonge mantelzorgers als kinderen die risico lopen.

Volgens het Trimbos Instituut hebben kinderen van ouders met psychiatrische problemen – op enig moment in hun leven – zelfs 1,5 keer zo veel kans op het ontwikkelen van een psychiatrische stoornis (50%) dan anderen (30%).

Cijfers: 1 op 4

Ten minste een kwart van alle jeugdigen van 12-15 jaar geeft in recente Jeugdmonitoren aan op te groeien in een gezin met een ouder, broer, zus, opa of oma met een chronische ziekte of beperking. Er zijn geen exacte gegevens bekend over andere leeftijdscategorieën, uit deelonderzoeken is bijvoorbeeld wel bekend dat een aanzienlijk aantal zeer jonge kinderen opgroeit met een ouder met psychische problematiek.

Randvoorwaarden

Om jonge mantelzorgers gezond op te laten groeien, is het van belang dat:

- er sprake is van tijdige signalering door o.a. jeugdgezondheidszorg, huisartsen en GGZ Preventie. Ook het onderwijs kan hierin een rol spelen, bijvoorbeeld via zorgcoördinator, leerlingbegeleider of schoolmaatschappelijk werker.
- er een laagdrempelig, samenhangend ondersteuningsaanbod beschikbaar is. Met als belangrijkste ingrediënten: erkenning van de situatie, ontlasten, informeren en lotgenotencontact. (Opgroeien met zorg, Nivel 2008)

Beleid

Lokale aandacht voor jonge mantelzorgers sluit aan bij bestaand beleid.

- Staatssecretaris Bussemaker (VWS) heeft jonge mantelzorgers expliciet als risicogroep benoemd in het document 'Basisfuncties lokale ondersteuning mantelzorg'.
- De Wmo-prestatievelden 4 (ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers) en 2 (op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden) geven gemeenten een taak in deze richting.
- In 2011 moet er een landelijk netwerk van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) zijn: herkenbaar inlooppunt in de buurt, waar ouders en jongeren terecht kunnen met hun vragen over opvoeden en opgroeien.
- Per 1 januari 2010 is de 'Wet verwijzindex risico's jeugdigen' van kracht. In de Verwijzindex staan ook relevante criteria met betrekking tot jonge mantelzorgers. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor implementatie van de verwijzindex. (www.verwijzindex.nl en www.meldcriteria.nl)

Steunpunt Mantelzorg

Een Steunpunt Mantelzorg kan:

- jonge mantelzorgers op laagdrempelige wijze ondersteuning bieden.
 - derden (professionals) informeren over opgroeien met zorg en samenwerking initiëren.
- Doel: tijdige signalering en ondersteuning.
- voorlichtingslessen op scholen organiseren.

Kijk voor een Steunpunt Mantelzorg in de buurt op www.mezzo.nl.

Mezzo

Mezzo komt op voor de belangen van mantelzorgers, organisaties die mantelzorgers ondersteunen en lokale en regionale organisaties die zorgvrijwilligers inzetten. Mezzo geeft steun, informatie en advies. Bij Mezzo zijn zo'n 14.000 mantelzorgers en 244 lokale en regionale organisaties voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg aangesloten. Het gaat hierbij om: Steunpunten Mantelzorg; Platforms Belangenbehartiging Mantelzorg, Organisaties voor Vrijwillige Thuishulp, Organisaties voor Buddyzorg en Vriendendiensten.

Opgroeien met zorg is een van de aandachtsgebieden van Mezzo. Zie ook www.mezzo.nl, thema *Jonge mantelzorgers*.